

PROLOOG

INFORMATIEBROCHURE

**ALEXANDER'S
SANTEKRAAM**

ALEXANDER'S SANTEKRAAM

tekst	met
hugo heinen	nienke sikkema
muziek	edgar danz
cor lemaire	jaap van donselaar
regie	ton grosfeld
dekor	ton van otterloo
kostuums	kees waterbeek
jan joris lamers	

PROLOOC

DOEL VAN DEZE BROCHURE

Deze brochure wil de docenten informatie verschaffen over de voorstelling die zij met hun leerlingen zullen bezoeken. Het is bijzonder belangrijk dat het bezoek aan het theater a. h. w. ingebed wordt in het geheel van de activiteiten op school. Theater is echt nog wel iets meer dan alleen maar een "uitje". Om bij de jeugdige bezoeker een optimaal resultaat te bereiken is een korte voorbespreking op school noodzakelijk. Een discussie in de klas niet al te lang na het bezoek aan de schouwburg, biedt de mogelijkheid tot een meer bewuste, kritische evaluatie van wat men in het theater heeft ervaren.

In deze brochure trachten wij een zo groot mogelijke hoeveelheid informatie te geven, zodat een ieder, afhankelijk van eigen inzichten en omstandigheden (klas, schooltype etc.) er bruikbaar materiaal in vindt. Het is niet de bedoeling dat de docent alles wat in deze brochure staat met zijn leerlingen bespreekt. Deze brochure heeft ook nog een ander doel. Wij willen ook de docent zelf wat meer inzicht geven in het wezen van het theater, en dan vooral van het moderne theater dat momenteel zulke snelle ontwikkelingen doormaakt.

De opvoering van "Alexander's Santekraam" maakt misschien zo gemakkelijk de indruk van gewild en ingewikkeld "modern doen", terwijl alles toch in wezen de eenvoud zelve is. "Alexander's Santekraam" is primair een brok eigentijds toneel-amusement. De opbouw en de uitbeelding vertoont in zijn groteske overtrokkenheid nauwe verwantschap met de comicstrip. Ook zult u er vele procédés in aantreffen die u allemaal kent uit de waanzinnige wereld van Laurel and Hardy of The Marx Brothers. Bij de regie is er naar gestreefd een vorm te vinden die aansluit bij de vertrouwde theaterprocédés zoals we die kennen vanaf de commedia dell'arte tot aan de moderne slapstick, en die tegelijkertijd zo open mogelijk is en de creativiteit van het kind de kans laat om zelf in te vullen wat op het toneel slechts aangegeven wordt.

De voorbereiding

De voorbespreking bij deze voorstelling kan vrij beknopt zijn. Een korte warming-up voor het bezoek aan de schouwburg. De leerlingen moeten erop attent gemaakt worden dat ze hun aandacht bij het

vertoonde houden, omdat ze anders de draad verliezen.

Ook is het misschien wel verstandig om te wijzen op het spelkarakter van het theater-gebeuren. Nog maar al te vaak denkt men dat er op de planken een soort copie van de realiteit uitgebeeld wordt. Het is opvallend hoe bij jonge kinderen, als gevolg van wat ze thuis horen of op de TV zien, vaak de meest traditionele toneelopvattingen heersen.

De voor- en nabespreking van "Alexander's Santekraam" is een voortreffelijke gelegenheid om een grotere openheid voor het toneel aan te kweken.

Voor de rest geldt: op je gemak kijken en luisteren. Meer wordt er van de toeschouwer niet geëist.

Santekraam: volgens de omschrijving in het Woordenboek der Nederlandse Taal.

1. Spottende term voor het geheel der ergens aanwezige heiligenbeelden en dergelijke voorwerpen. In de tijd der kerkhervorming zal het woord in deze betekenis gevormd zijn.
2. "de hele santekraam", al de bij een bepaald geval betrokken personen of zaken, met spot of geringschatting aangeduid. In de regel alleen wanneer er sprake is van personen of zaken die verwijderd moeten worden of waarmede men zich niet langer bemoeit.

Als we de oorsprong van een woord nagaan komen we soms tot verrassende ontdekkingen. Wie staat er wel eens bij stil dat "santekraam" eigenlijk "sinten-kraam" is, en dat het woord sint = heilige weer verband houdt met het latijnse "sanctus", het franse "saint" en het engelse "saint". Het is u dan waarschijnlijk nog niet duidelijk wat het verband is tussen onze musical voor de jeugd van 12 tot 15 jaar en de twee hierboven vermelde omschrijvingen.

In deze brochure zullen we nader ingaan op vorm, inhoud en betekenis van "Alexander's Santekraam". Als u na deze brochure gelezen en onze voorstelling gezien te hebben nog eens de omschrijvingen uit het WNT overleest, zult u hopelijk zeggen "ja toch".

* * *

DE PERSONAGES

De figuren zowel als de anekdote van "Alexander's Santekraam" zijn bijzonder eenvoudig. Het publiek zal weinig moeite hebben ze te herkennen.

ALEXANDER is de handige en gewiekste volksjongen. Nooit om zijn woordje verlegen. Hij weet altijd wel raad om de onmogelijkste problemen op te lossen. Daarbij vergeet hij zijn portemonnee nooit. Een mens moet per slot toch leven, niet waar?

"Deze mjoeziekal gaat toevallig over een vrolijke, vriendelijke jongeman met een santekraam die koopt en verkoopt, die handelt, verhandelt en doorverkoopt, een jongen die iedereen kent, die overal raad op weet en weg mee weet, van alle markten thuis, overal kind aan huis, altijd aardig en hulpvaardig, ijverig en bedrijvig - kortom een nijvere, slimme, schrandere middenstander... en dat is ALEXANDER.

Alexander, man die kan d'r wat van,
die handelt en verkoopt zoals geen ander dat kan.
Daarom lees je ook zijn naam op elke boodschappentas,
in zijn super-santekraam komt alles te pas.
Alexander, man die kan d'r wat van,
die handelt en verkoopt zoals geen ander dat kan."

ANTONIO is juist het tegenovergestelde van Alexander. Hij is van goede komaf. Aangeld heeft het hem nooit ontbroken. En op deze wereld is het nog steeds zo dat voor geld alles te koop is. Als Antonio echter in een situatie verzeild raakt waarin zijn geld niet onmiddellijk uitkomst biedt, ziet hij geen oplossing. Gelukkig loopt hij Alexander tegen het lijf en zoals altijd, ziet die wel weer een gaatje om de zaak tot een goed einde te brengen.

Duet tussen Alexander en Antonio.

Alexander: Hoe kom jij aan je geld?
Antonio: Bij de bank.
Alexander: Wat moet je d'r voor doen? Deuren openhouden?
Brieven schrijven? Vloeren schrobben?
Antonio: Een handtekening zetten, heel gewoon. (zingt)
Zo'n bank, daar ben ik zo klaar,

daar ken ik iedereen.
 Die man aan dat buro daar
 die geeft me alles zo maar,
 direkt, op slag, meteen.

Alexander: (parlando) Direkt?
 Antonio: Ja echt
 Alexander: 't Is te gek.
 Antonio: Wat je zegt. (zingt)
 'k Ga regelrecht naar de kassier,
 ik zet m'n naam op een papier.
 Die man zegt me beleefd gedag
 en informeert naar het bedrag:
 Wat wilt U hebben deze keer?
 Vierduizend piek. Voilà meneer.
 Hij telt het uit. Tot ziens maar weer.

Antonio: (zegt) Wat doe jij voor je brood?
 Alexander: Dat zie je. Ik poets. (zingt)
 Leren schoenen, herenschoenen,
 moetse poetsen, moetse boenen.
 Lopen, lopen, lopen, kopen en verkopen.
 Zweet op mijn gezicht.
 Duizend schoenen, schoenwinkel,
 massa schoenen, kassa rinkelt.
 Rennen, rennen, jachten, luisteren naar klachten,
 da's je dure plicht.
 Schoenen Schoenen
 Poetsen Boenen.
 Koffertje gaat open:
 poppetje gezien, kissie dicht.

Antonio: Ik neem gewoon een taxi,
 die rijdt me naar de stad.
 En als ik een mooi pak zie, nou,
 dan kom ik snel in aktie
 en hop, dan koop ik dat.
 Ik loop me rot, ik zoek me gek,
 ik snuffel langs het boekenrek.
 Een parse das, een rooie sjaal,
 ik koop de zaak leeg, helemaal.
 Een blitze jas, een jofel jak,
 het kost me geld een hele smak,
 maar ik zit dan mooi weer hip in het pak.

Alexander: Grote schoenen, zulke schuiten.
 Naar je duiten, kun je fluiten.
 Nooit hoor je me klagen,
 altijd jachten, jagen, als een bliksemschicht.

Fijne, kleine kinderschoenen,
minder poetsen, minder boenen.
Loop hier maar te draven,
iemand met mijn gaven,
't is toch geen gezicht.
Altijd Schoenen
Eeuwig Boenen.
Koffertje gaat open:
poppetje gezien, kisse dicht.

ROSIEN is als een vogel in een kooitje die er naar snakt eindelijk vrij te zijn. De zanglessen en de hele carrière die oom Bartolo voor haar uitgestippeld heeft, hangen haar mijlen ver de keel uit. Rosien "wil wel eens wat", en ze ziet in de verliefdheid van Antonio een uitstekend middel om haar vrijheid te veroveren.

BARTOLO is in de grond van zijn hart een beste kerel. Hij heeft er alles voor over om Rosien een carrière te laten maken, die voor hem nooit is weggelegd geweest. Hij maakt zich vreselijk druk om alles met als gevolg een soort chronische overspannenheid, maagklachten etc. Bartolo slikt voortdurend alle mogelijke pillen en poeders. En wie dacht u dat ze leverde? Juist, Alexander.

SCHWARTZ, de zangleraar, is duidelijk het kwade genius van Bartolo. Deze herhaalt soms letterlijk wat Schwartz hem voorzegt ("Er is nog nooit iemand een groot zanger of zangeres geworden zonder die vervelende oefeningen").

Zijn naam zegt alles over zijn karakter. Hij ziet in de brave Bartolo een gewillig melkkoetje, want geld, geld, geld, daar doet Schwartz letterlijk alles voor.

MARIO, de bediende, en LAGERWEY, de ambtenaar, zijn dezelfde soort figuren. Ze worden in de voorstelling ook door dezelfde acteur gespeeld. Beiden hebben ze een onderdanige positie en ze gedragen zich volkomen volgens de eenvoudige regels die hen van boven af opgelegd zijn.

Mario gehoorzaamt Bartolo zonder zich af te vragen wat deze eigenlijk wil. "Heb meneer Bartolo gezegd" is zijn steeds terugkerende lijfspreuk. Lagerwey gehoorzaamt braaf aan de regels voor de perfecte ambtenaar: altijd stipt op tijd en alle papieren in orde.

De verliefdheid van Antonio op Rosien is de impuls die de

handeling in beweging zet. Rosien veroveren is niet zo gemakkelijk als kopen van een nieuw pak of een nieuwe auto. Met de hulp van Alexander slaagt Antonio er na een paar vergeefse pogingen toch in. Alexander arrangeert een soort huwelijk à la minute en uit is het stuk.

Toch zitten er nog andere kanten aan deze musical. In het nu volgende zullen we daar dieper op ingaan en laten zien hoe de houding van de personages t.o.v. elkaar en van de omringende wereld, verrassende parallellen vertoont met enige karakteristieke trekken van onze huidige maatschappij. . . . Het betreft hier met name het verzet van de jongeren tegen de overdreven betutteling van de ouderen en het manipuleren van mensen en dingen.

De jongeren tegenover de ouderen.

In "Alexander's Santekraam" zien we twee groepen duidelijk tegenover elkaar staan: de ouderen en de jongeren.

De ouderen - Bartolo en Schwartz - zijn volkomen overtuigd van hun eigen gelijk. Zij weten wat goed is voor een mens. De hele toekomst van Rosien hebben zij al uitgestippeld zonder naar haar mening te hebben gevraagd. Rosien moet en zal een beroemd zangeres worden en dan nog wel in het meest ouderwetse genre: de opera. Om dit doel te bereiken isoleren ze haar volmaakt van haar leeftijdsgenoten. Rosien zit dagenlang binnen en studeert. Natuurlijk, in de musical is de zaak een beetje overtrokken, maar hoe vaak vinden we overeenkomstige gevallen niet in het dagelijks leven? Jongeren die onder de druk van bepaalde tradities, van de familie of het sociale milieu waaruit ze afkomstig zijn, een richting opgestuurd worden die ze zelf helemaal niet willen. En hoe vaak moeten ze dan geen prestaties leveren die ver boven hun capaciteiten liggen, dit uitsluitend ter meerdere glorie van hun ouders?

De jongeren - Alexander, Antonio en Rosien - verzetten zich duidelijk tegen de bevoogding van bovenaf. De laatste twee omdat ze stomweg met elkaar willen trouwen en over hun eigen toekomst beslissen.

Voor Alexander behoren Bartolo en Schwartz tot de establishment die deze maatschappij zo ingericht heeft, dat mensen zoals hij zich er slechts met de grootste moeite en met inzet van alle kwaliteiten waarover ze beschikken, kunnen handhaven.

De tegenstelling tussen jong en oud is een vrij duidelijke zaak. Er is evenwel nog een veel dieper liggende problematiek die minder in het oog springt.

DE SANTEKRAAM: MENSEN EN DINGEN

--- "al de bij een bepaald geval betrokken personen of zaken met spot of geringschatting aangeduid."---

De handel van Alexander bestaat uit een kollektie van de meest uiteenlopende objekten. Schoenen, snoepgoed, schoenpoetsgerei, prentbriefkaarten, spuiten, tangen, vatenkwasten, mattekloppers, te veel om op te noemen. Maar behoort er niet nog meer tot de santekraam? Aan het begin staan Bartolo, Schwartz, Mario en Rosien in kanvas hoezen gewikkeld op het toneel. Door Alexander worden deze hoezen verwijderd. Wat is de betekenis van deze sceniese handeling? Zowel de objekten als deze vier personages maken deel uit van de wereld die door Alexander beheerst wordt. Alexander kent hun eigenaardigheden en hun zwakke plekken. Daardoor weet hij hoe hij zich van hen kan bedienen. Antonio is de gene die van buitenaf deze wereld binnendringt: Antonio staat in het begin dus niet in een kanvas hoes.

Alle personages uit "Alexander's Santekraam" met uitzondering van Mario en Lagerwey, hebben één ding gemeen: ze proberen hun doel te bereiken door zich te bedienen van andere mensen.

Alexander manipuleert alle andere personages ter wille van zijn handel. Zijn sympathie gaat daarbij wel duidelijk uit naar zijn leeftijds-genoten, maar toch laat hij duidelijk merken dat hij ook Antonio en Rosien niet erg hoog aanslaat.

Antonio probeert Rosien te krijgen om zijn verlangens te bevredigen.

Met zijn geld koopt hij de diensten van Alexander om hem daarbij te helpen. Is er eigenlijk wel een essentieel verschil voor Antonio tussen Rosien en bijv. een gekke hippe jas volgens de laatste mode? Antonio is gewend alles wat hij ziet en wat hij wil hebben, ook direkt te krijgen.

Bij Rosien kost hem dat wat meer moeite, maar op den duur slaagt hij er toch in.

Rosien van haar kant ziet in Antonio en een huwelijk met hem in de allereerste plaats de mogelijkheid om haar vrijheid te verkrijgen en van die verdorde zanglessen af te komen.

Bartolo manipuleert Rosien om zijn eigen wensdroom ooit een beroemd zanger te worden, indirekt te verwezenlijken.

Schwartz ziet in de plannen van Bartolo een uitstekende mogelijkheid er financieel flink op vooruit te gaan. In zijn solo laat hij hierover geen enkele twijfel bestaan.

Mario en Lagerwey zijn duidelijk marionetten die uitsluitend opdrachten van bovenaf kunnen uitvoeren.

De personages uit "Alexander's Santekraam" zijn te vergelijken met opwindbare speelgoedfiguren. Ze kunnen uitsluitend die handelingen verrichten die in hun mechaniek zijn ingebouwd. Alexander windt de veer op, de handeling komt op gang en naarmate de veer langzaam afloopt, verliezen de personages ook steeds meer van hun energie totdat ze na enige laatste schokkende stuiptrekkingen weer op de plaats stilstaan. En wat hebben ze dan bereikt? Antonio heeft zijn Rosien, maar de volgende dag zal hij waarschijnlijk weer net zo verliefd zijn op een sportwagen of een paar mooie schoenen.

Rosien is bij haar oom vandaan, maar geeft een huwelijk wel de vrijheid die zij zich voorstelt? De mislukking van de andere personages is nog evidenter; Schwartz en Bartolo zien hun plannen volkomen in rook opgaan. Alleen Alexander blijft overeind. Hij pakt zijn santekraam weer in. Morgen komt er weer een dag, zijn "struggle for life" gaat voortdurend door.

Er bestaat een duidelijk verband tussen de wereld van "Alexander's Santekraam" en onze huidige konsumptiemaatschappij. Wij trachten ook al onze wensen en behoeften te vervullen door middel van objecten. Wij bedienen ons ook van mensen om dit doel te bereiken. De ideologie van onze maatschappij maakt ook geen essentieel verschil tussen mensen en dingen. En als we eenmaal iets bereikt hebben, dan willen we de volgende dag weer iets anders of er wordt ons weer iets anders aangepraat.

Laten we nu nog eens teruggaan naar de eerste omschrijving uit het WNT. "Spottende term voor het geheel der ergens aanwezige heiligenbeelden". De mythes van onze konsumptiemaatschappij, het vrije ondernemersschap, de race om steeds meer dingen te verwerven. Zijn dat niet onze heilige koeien?

Beschouwen wij deze maatschappij-vorm soms niet als de alles zaligmakende om hier op aarde gelukkig te worden?

* * *

DE VORM VAN DE VOORSTELLING

"Alexander's Santekraam" is geen gladde traditionele musical, aangepast aan het niveau van de jeugd van 12 tot 15. In het voorgaande heb ik al even de relatie aangestipt tussen de ouderen en de theatervorm van de opera. Alle genres in het theater zoals de tragedie, het blijspel, de opera, de operette, de revue, kennen hun eigen regels en tradities. Deze hangen weer ten nauwste samen met de tijd waarin het genre ontstond en het publiek waarvoor het bestemd was. Als we naar een musical gaan, dan weten we wat ons te wachten staat. Muziek en zang, een verhaal dat eindigt met een happy end, een schijnwereld die meestal zeer weinig overeenkomst vertoont met de alledaagse realiteit (die we door het bezoek aan een musical juist willen ontvluchten), mooie kostuums en vaak nog het nodige spectaculaire showwerk. Ook in ons theater viert de heiligheid nog altijd hoogtij. Niet voor niets worden onze schouwburgen vaak uitgemeakt voor "kunststempels". Het is immers een soort ritueel dat daar plaats vindt en wee degene die het er niet mee eens is en hier openlijk blijk van geeft. Het spektakel op de planken is onaantastbaar. Het is duidelijk gescheiden van het publiek, het wordt op een soort altaar in een vergulde kast opgevoerd.

"Vorm en inhoud zijn een" hebben we allemaal op school geleerd. We kunnen nog verder gaan. De onderzoekingen van o.a. Macluhan hebben aangetoond dat de vorm een onderdeel is van de inhoud. De "heilige" theatervorm hangt ten nauwste samen met opvattingen en ideeën, die in onze huidige maatschappij zo'n grote rol spelen. Als we op het toneel de mythes van deze maatschappij willen doorprikken, dan kunnen we dat alleen maar doen door de met deze maatschappij verbonden theatervormen aan de kaak te stellen. In "Alexander's Santekraam" gebeurt dit op verschillende manieren.

In de eerste plaats wordt er op geen enkele wijze een soort van schijnwereld opgeroepen. Toneel is een spel dat gespeeld wordt door mensen van vlees en bloed die door vakkundig gebruik te maken van hun fysieke middelen personages en gebeurtenissen uitbeelden.

Dit is niet iets geheimzinnigs, iets heiligs, nee, de toeschouwers mogen dat gerust wel weten en zien. De toeschouwers zijn mensen die zitten te kijken naar andere mensen - de spelers - die iets aan het doen zijn, die menselijk handelen gestalte geven.

De musical bestaat uit ongeveer 25 korte scènes, die elk een fase vormen in het raderwerk van de handeling. Alle spelers blijven voortdurend op het toneel en zijn dus getuige van de handeling ook als ze "af" zijn. Ze reageren op wat er gebeurt en ze kunnen er hun commentaar op geven.

Deze konstante aanwezigheid van de spelers en hun reacties, brengt een duidelijke relativering teweeg van het zwaarwichtige toneelgebeuren. Men realiseert zich dat dit spel eigenlijk overal plaats kan vinden en dat de afstand tussen spelers en publiek die in de traditionele schouwburg bestaat, volkomen artificieel is.

In "Alexander's Santekraam" wordt ook veelvuldig de spot gedreven met verschillende traditionele theaterstijlen. Over de opera hebben we het al gehad. Ook de glamour van de showmusical en de ernst van het "grote toneel" worden nogal eens op de hak genomen. De slapstick speelt hierbij een belangrijke rol en wel in het bijzonder de zgn. acts.

De act is een procédé dat vooral in de stomme film door mensen als Chaplin and Laurel zeer veel gebruikt is. Het kenmerkende van de act is dat een bepaald onderdeel op groteske wijze tot in het absurde wordt doorgevoerd.

Ter verduidelijking volgen hier twee voorbeelden van acts uit onze musical.

Als Antonio voor de eerste keer het huis binnen wil om Rosien te ontmoeten, maakt Alexander hem erop attent dat hij toch een "inkomer, een smoesje, een prevelementje" moet hebben. Natuurlijk weet Antonio niets te verzinnen. Alexander doet hem nu een aantal suggesties aan de hand die door Antonio mimisch uitgebeeld worden.

"Een kollektant van het blindegeleidehondenfonds, een soldaat van het leger des heild, een vent die met stofzuigers loopt te leuren" en dergelijke. Ze werken geen van alle. Antonio wordt hierdoor steeds kwader.

Op een gegeven moment pakt hij zijn denkbeeldige tegenspeler (nl. de man die de deur opendoet) bij zijn lurven, ranselt hem flink af, slaat hem volkomen in elkaar en trapt hem tenslotte letterlijk de grond in, waarna hij de laatste resten als viezigheid van zijn schoen veegt. Na deze zisprong neemt hij onmiddellijk de draad van het verhaal weer op.

Een ander voorbeeld vinden we iets verder. Antonio zal proberen naar binnen te komen als zangleraar ter vervanging van de zgn. zieke Schwartz. Dan moet hij natuurlijk wel kunnen zingen. Alexander vraagt hem eens iets te laten horen. Antonio speelt dan een verlegen jongetje van een jaar of vijf dat eerst helemaal niet durft, dan opeens ongewoon hard inzet, niet meer is te stoppen en achter elkaar alle beginregels van de liedjes die hij kent, aanheft. Tenslotte moet Alexander hem tot zwijgen brengen door een boodschappentas over zijn hoofd te houden. Ook na dit intermezzo gaat de hoofdhandeling weer rustig verder.

De functie van de akt is tweeledig. In de eerste plaats wordt door de absurde overdrijving een bepaald punt geaksentueerd, zodat het bespottelijke hiervan zich onweerstaanbaar aan de toeschouwer opdringt.

In de tweede plaats is de akt een associatieve zisprong van de hoofdhandeling. Een mens denkt nooit uitsluitend aan één ding, hij is nooit uitsluitend met één ding bezig. Hij maakt voortdurend kleine zisprongen onder invloed van de prikkels die hij uit zijn omgeving ontvangt, zonder dat evenwel de voortdurende stroom van de hoofdgedachte wordt verbroken.

Door hunkomisch effect zijn de akts momenten van bevrijdende ontspanning, waarna het stuk weer gewoon doorgaat.

Een ander bekend slapstick-effekt is de double-take, die berust op een vertraagde reactie. Een man loopt op straat, hij komt iemand tegen met wie hij altijd ruzie heeft, hij groet zonder er bij na te denken, kijkt na vijf passen nog eens om, realiseert zich wie het is en zet het op een lopen.

* * *

DEKOR EN KOSTUUMS

Het decor en de kostuums hebben eveneens een duidelijke functie in de musical. Het decor bestaat uit een paar bouwsels die geenszins een huis, een deur etc. willen voorstellen, maar die duidelijk "tekens" zijn voor het begrip huis en het begrip deur. Deze tekens zijn zo duidelijk dat het publiek ze onmiddellijk zal herkennen en aanvaarden. Een bijzondere rol speelt het gedeeltelijk afbreken van het huis tegen het eind. Het oorspronkelijk plan is om Rosien te schaken, d.w.z. Rosien uit het huis te halen. In de voorstelling wordt nu net het tegenovergestelde gedaan: Rosien wordt niet uit het huis gehaald, nee, het huis wordt eenvoudigweg rond Rosien weggehaald.

De kostuums zijn zeer rudimentair. Geen geschitter waar het publiek zich aan zit te vergapen. Een kostuum is niet meer dan een leeg ding, een bedekking. Het krijgt op het toneel pas zin als er iets mee gedaan wordt. Soms zijn er enige essentiële details aangegeven ter ondersteuning van de typering van het personage.

Zo draagt Bartolo een dubbele hoed en heeft Mario een groot potlood aan zijn pet.

Zowel het decor als de kostuums zijn vervaardigd van basismaterialen resp. ruw hout en canvas.

Juist door deze eenvoudige materialen, die bepaald geen streling voor het oog zijn, blijft de toeschouwer zich er konstant van bewust dat op het toneel alles pas een functie krijgt door het gebruik dat de spelers er van maken.

Dit geldt ook voor de rekvisieten. Die zijn in twee groepen te verdelen. Enerzijds de "echte" voorwerpen die in belachelijke hoeveelheden aanwezig zijn (73 paar schoenen, 45 mattekloppers, 90 doosjes met pillen en poeders). Anderzijds de voorwerpen waarvan er maar één is, maar dan in absurd vergrote vorm (het potlood van Mario, de bladmuziek van Schwartz). Alles wat op het toneel gebeurt is een spel. Kenmerkend voor het spel is het niet-echte ervan. Het spel verwijst slechts indirect naar de werkelijkheid. Zo zijn ook de objecten die gebruikt worden "tekens" die naar de werkelijkheid verwijzen.

DE NABESPREKING

Het is bijzonder belangrijk dat deze nabespreking niet een soort onderzoek wordt om na te gaan of de kinderen "het allemaal wel begrepen hebben". Ieder individu zal de voorstelling op zijn eigen wijze ondergaan, zal andere dingen fijn of vervelend vinden. In "Alexander's Santekraam" is vreselijk veel te zien op het toneel. Er is een grote verscheidenheid van objecten en er gebeuren vrijwel konstant verschillende dingen tegelijk.

Laten we als voorbeeld nemen de scène dat het huis grotendeels afgebroken wordt. Op de achtergrond zijn drie acteurs en een inspeciënt hiermee bezig. Het gebeurt op een snelle, goed uitgekende manier (ook zo iets wordt gerepeteerd). Het spreekt vanzelf dat het publiek hier zeer geboeid naar zal zitten kijken, misschien wel met de vage hoop van "als ze nu eens iets lieten vallen".

Op de voorgrond zijn Bartolo en Schwartz zich aan het bedrinken en hier ontstaat een kostelijke dronkemansscène. Het is nu echt niet zo dat je voortdurend naar deze scène moet kijken, omdat je anders de draad van het verhaal kwijt raakt. De voorstelling is zo gemaakt dat bij de gemiddelde toeschouwer toch wel 60 tot 70% van de aandacht naar het eerste plan gaat.

Tijdens de nabespreking dient eigenlijk het klimaat van het bezoek aan de schouwburg weer opgeroepen te worden. De docent kan vragen stellen over onderdelen van de voorstelling. Hoe vond je de muziek? Hoe vond je de kostuums? Wat vond je ervan dat de jongens op het huis klommen? Eventuele momenten die niet duidelijk overgekomen zijn of werkelijk fabeliekant niet begrepen zaken, kunnen dan nog eens besproken worden. Voor alles moet vermeden worden één enkele interpretatie als de "goede" naar voren te halen. Die is er eenvoudigweg niet. Ieder ondergaat de voorstelling op zijn eigen wijze en al deze ervaringen zijn even waardevol.

Als u deze brochure gelezen heeft, zult u misschien denken: "Die musical is een ingewikkelde zaak". Niets is minder waar. Het is de eenvoud zelve. Het is een stuk theater waarnaar je gewoon ontspannen en open kunt zitten kijken. Er gebeuren geen "moeilijke" dingen. Dit is ook één van de kenmerken van het heilige theater, waarover we het in

deze brochure meerdere malen gehad hebben. Je denkt altijd, het is "kunst", het is dus "moeilijk" en je moet er wat van "meenemen".

"Alexander's Santekraam" is een stuk puur theaterplezier, op maat gesneden voor een jeugdig publiek in het jaar 1970.

Het doel van deze brochure is om u, de leerkrachten, mogelijkheden te geven om uw leerlingen wat meer te vertellen en duidelijk te maken over het "theater"; het uitbeelden door mensen van mensen en menselijk handelen. Meer niet. Het plezier beleven aan het kijken en luisteren naar andere mensen, dat is het doel van "Alexander's Santekraam".

G. Pieterse.

* * *